

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
Σκοπός της δραματοποίησης	7
Διαφοροποίηση της δραματοποίησης απ' το θέατρο	10
Διαφοροποίηση της δραματοποίησης απ' το φανταστικό-συμβολικό παιχνίδι	12
Ασκήσεις αναπνοής, συγκέντρωσης και χαλάρωσης	15
Αισθητηριακές ασκήσεις	19
Το σώμα μας ζωντανεύει	26
Ακινησία	41
Η σιωπή	42
Ασκήσεις εμπιστοσύνης	42
Αντιθέσεις	44
Μεταμορφώσεις	47
Καθρέφτες	52
Εμπόδια-κίνδυνοι	56
Μηχανές	60
Μίμηση	65
Βιογραφίες-συνεντεύξεις	71
Όνειρα	75
Φαντασία – Ασκήσεις φαντασίας	79
Φωνητικά παιχνίδια, αυθόρμητες όπερες	83
Αξιολόγηση	89
Σημεία προσοχής – Ευαίσθητα σημεία	92
Πηγές έμπνευσης	104
Εφαρμογές πάνω σ' ένα θέμα «Η φωτιά»	110
Σχεδιάγραμμα βιβλιογραφίας	115

Σκοπός της δραματοποίησης

Μέσα απ' τις διαδικασίες των ασκήσεων, που προηγούνται της δραματοποίησης:

1. Το παιδί αποκτά μιά άλλη σχέση με το σώμα του

Με τις ποικίλες ασκήσεις αποκτά τη δυνατότητα τόσο της χαλάρωσης κάθε μέλους του σώματός του, όσο και της συγκέντρωσης σε κάθε σημείο αυτού, της συνειδητοποίησης του όγκου του σώματος, του τύπου του σώματος, των λειτουργιών, που γίνονται μέσα του και ιδιαίτερα της αναπνοής, που σιγά-σιγά την εξασκεί και την αξιοποιεί. Έτσι ζωντανεύει το σώμα του και γίνεται «εμπυχούμενο από κορυφής μέχρις ονύχων».

Το παιδί συνειδητοποιεί την ύπαρξή του μέσα στο χώρο. Εξασκεί την αίσθηση προσανατολισμού, κινείται ευχερέστερα και κατακτά το χώρο, που το περιβάλλει. Επιδρά πάνω σ' αυτόν και φυσικά τον μεταλλάσσει. Οξύνει τις αισθήσεις του. Νιώθει τις δυνάμεις, που εκπέμπονται απ' το ίδιο του το σώμα προς τους γύρω του και αντίστροφα τις δυνάμεις, που επενεργούν σ' αυτό.

Εξελίσσει την κίνησή του, μπαίνοντας στην ανατομία γενικά της κίνησης και ειδικά της χειρονομίας και της έκφρασης προσώπου. Μαθαίνει να εκφράζεται μέσα απ' την κίνηση. Βρίσκει το ρυθμό του σώματός του και τους διάφορους ρυθμούς μέσα του και έξω του.

Συνδυάζει ρυθμό και κίνηση, ρυθμό και φωνή, ρυθμό και ποίηση, ποίηση και κίνηση. Συνδυάζει τις τέχνες με το σώμα του. Τις βιώνει και τις εκφράζει δένοντας τες με νέους δεσμούς.

2. Το παιδί μεταλλάσσει τη σχέση του με τον εαυτό του

Το παιδί πειραματιζόμενο με τις αισθήσεις του, το σώμα του, τη φαντασία του, συνταιριάζοντας το πραγματικό με το φανταστικό, βρίσκει νέες λύσεις και οδηγείται σε νέες εσωτερικές και εξωτερικές στάσεις. Οι εμπειρίες του αυτές και τα αποτελέσματα, που επιτυγχάνει, το οδηγούν στο να εντυπωσιαστεί απ' τον ίδιο του τον εαυτό και τις δυνατότητές του. Παράλληλα η δυνατότητα μεταμόρφωσής του σε χιλιάδες πράγματα και ιδέες και η πραγμάτωση επιθυμιών, που πολλές φορές η πραγματικότητα του αποστέρησε, το εμπυχώνει. Οδηγείται στο τραγούδι, στο χορό, στην ποίηση. Εδώ όμως δεν θάναί μόνο δέκτης αλλά και δημιουργός. Θα γεννήσει

ποίηση, μουσική, ζωγραφική. Μέσα απ' όλα αυτά θα ξεπεράσει τις αναστολές του, άλλοτε με την παρότρυνσή μας και άλλοτε με τη βοήθεια μιάς μάσκας. Θα ξεπεράσει τους δισταγμούς του, τις φοβίες του και θα πεισθεί το ίδιο ότι είναι άξιο να δράσει και να δημιουργήσει. Θα διασταλεί λοιπόν ο προσωπικός του χώρος, όπου δρα πλέον η διαφοροποιημένη του φωνή, ο νέος του εαυτός.

3. Το παιδί μεταλλάσσει τη σχέση του με τους άλλους

Το παιδί παίζοντας μαζί με τους άλλους τους πλησιάζει, συνεργάζεται μαζί τους και στην πράξη αποδέχεται όρια και περιορισμούς. Υποχωρεί, ή διεκδικεί αν χρειαστεί, ή οδηγείται σε μία τρίτη λύση για την πραγμάτωση του κοινού σκοπού. Υπολογίζει, σέβεται τον άλλον, τον διδάσκει και διδάσκεται. Με τις εναλλαγές των ρόλων τοποθετείται σε διάφορες θέσεις απ' τις οποίες μαθαίνει να νιώθει τον άλλον και τα προβλήματά του.

4. Το παιδί ευαισθητοποιείται προς τις τέχνες

Απ' αυτή την ηλικία και μ' αυτές τις εμπειρίες του δημιουργούνται ερωτηματικά και ερεθίσματα προς τις τέχνες. Εξοικειώνεται με διάφορα μουσικά ύφη, καλλιτεχνικές εκφράσεις διαφόρων λαών, λαογραφικά στοιχεία, τελετουργίες (πρωτόγονων λαών), μα περισσότερο με διάφορες μορφές θεάτρου και λογοτεχνίας γενικά.

5. Οι γνώσεις γίνονται βίωμα

Οι γνώσεις μέσα απ' τις διαδικασίες της δραματοποίησης γίνονται βίωμα στο παιδί. Θα κυλήσουν στην ενδοχώρα του και θα αφομοιωθούν. Μέσα απ' τη δράση και τη φωνή θα ενεργοποιηθεί όχι μόνο το νοητικό επίπεδο αλλά και το αισθαντικό.

6. Η διεύρυνση της ενδοχώρας του παιδιού

Το παιδί με τις διαδικασίες αυτές παίρνει απόσταση απ' τις δεδομένες παραστάσεις, που έχει για τον ίδιο του τον εαυτό και για τους άλλους και παρακινείται στην άντληση και ανεύρεση της ταυτότητάς του.

Με τη δράση του στο χώρο της δραματοποίησης ανανεώνει, διευρύνει και μεταλλάσσει τα σύμβολά του, ενώ οι επιθυμίες του βρίσκουν συμβολική πραγμάτωση και ικανοποίηση.

Κινητοποιεί και αποδεσμεύει συγκινήσεις.

Ο εσωτερικός κόσμος του παιδιού, οι επιθυμίες, τα άγχη, οι φόβοι, τα όνειρα, οι φαντασιώσεις, παύουν να είναι εγκλωβισμένα και βρίσκουν διέξοδο προς την δημιουργικότητα. Επιπλέον το παιδί επινοεί και ανακαλύπτει.

Με την κινητοποίηση των γλωσσικών στοιχείων, την ευαισθητοποίηση της μουσικότητας, ποιητικότητας, κινητικότητας διαστέλλεται ο χωρόχρονος.

Και το σπουδαιότερο ίσως είναι ότι, μέσα απ' όλα αυτά, το παιδί βρίσκει πολλές δυνατότητες απόλαυσης, ενθουσιασμού και χαράς, που ανανεώνουν και πραγματώνουν το είναι του.

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠ' ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Δραματοποίηση Είναι παιχνίδι συλλογικό. Δεν υπάρχει προκαθορισμένο κείμενο. Υπάρχει μιά ιστορία, ή ένα θέμα ή ένας μύθος ή μιά γενική γραμμή ή ιδέα.	Θέατρο Μπορεί νάναι και ατομική έκφραση. Υπάρχει κείμενο-γραμμένο έργο.
Οι θεατές και οι ηθοποιοί εναλλάσσονται ή μπορεί νάναι όλοι ηθοποιοί. Μπορεί ακόμα να υπάρχουν ηθοποιοί με ρόλους δράσης και ηθοποιοί με ρόλους ακολουθίας (π.χ. το πλήθος).	Υπάρχουν οι θεατές και οι ηθοποιοί.
Τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν πάνω στη βασική γραμμή-προσχέδιο.	Στο θέατρο ο σκηνοθέτης συνήθως προκαθορίζει, σύμφωνα με τις δυνατότητες των ηθοποιών, την έκφραση και επεμβαίνει στη διαμόρφωση των ρόλων, όσο βρίσκονται στο προκαταρκτικό στάδιο (δοκιμές).
Τα παιδιά διαλέγουν τους ρόλους τους.	Ο σκηνοθέτης μοιράζει τους ρόλους στους ηθοποιούς.

* Όλες αυτές οι διαφορές, ισχύουν για τη δραματοποίηση και το παραδοσιακό θέατρο. Το πρωτοποριακό-σύγχρονο θέατρο βρίσκεται πολύ κοντά στη δραματοποίηση και μάλιστα η μελέτη του ήταν πηγή έμπνευσης για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου.

Οι ρόλοι μπορούν να εναλλάσσονται ή να διαστέλλονται, αλλά προκαθορίζονται.	Οι ρόλοι δεν εναλλάσσονται ούτε διαστέλλονται και είναι σαφώς προκαθορισμένοι.
Στη δραματοποίηση έχουμε παιχνίδια ύπαρξης και έκφρασης. Τα παιδιά υποδύονται τους εαυτούς τους.	Στο θέατρο οι ηθοποιοί υποδύονται ένα ρόλο.
Η δασκάλα εμψυχώνει, συντονίζει και παρεμβαίνει αν χρειαστεί κατά τη διάρκεια της δραματοποίησης.	Ο σκηνοθέτης εμψυχώνει, κατευθύνει, παρεμβαίνει, προκαθορίζει πριν απ' την παράσταση.
Στη δραματοποίηση δεν γίνονται πρόβες. Αν όμως στα παιδιά αρέσει η δραματοποίηση, που παίζανε, μπορούν να την επαναλάβουν.	Στο θέατρο γίνονται πρόβες και το έργο, όταν παίζεται, είναι τελείως διαμορφωμένο.
Η δραματοποίηση παίζεται παντού, σε οποιοδήποτε χώρο (σκάλα, αίθουσα, αυλή).	Το θέατρο παίζεται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους.
Δεν υπάρχει συνήθως σκηνικό. Τα κοστούμια είναι δουλεμένα απ' τα ίδια τα παιδιά, μα και αυτά συνήθως δεν είναι παρά ένα χαρτί. Τα υλικά, που χρησιμοποιούνται, είναι χαρτιά, παλιά ρούχα και άχρηστα αντικείμενα.	Στο θέατρο συνήθως υπάρχει σκηνικό, φωτισμός, μικροφωνικές εγκαταστάσεις. Οι ηθοποιοί βάφονται. Τα κοστούμια είναι σχεδιασμένα απ' τους ειδικούς και προσπαθούν να αποδώσουν το πρόσωπο, που θα υποδυθεί ο ηθοποιός.
Για τα παιδιά η δραματοποίηση είναι το παιχνίδι τους.	Για τους ηθοποιούς το θέατρο είναι και το επάγγελμά τους.
Αφετηρία είναι ο πόθος δημιουργίας και πειραματισμού. Συχνά ταυτίζονται εδώ ο συγγραφέας, ο σκηνοθέτης και ο ηθοποιός σε μία ελεύθερη δημιουργική δράση.	Αφετηρία είναι ο πόθος εμψύχωσης, αναπαράστασης. Άλλος ο ρόλος του συγγραφέα, άλλος του ηθοποιού και άλλος του σκηνοθέτη.

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠ' ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ-
ΣΥΜΒΟΛΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Δραματοποίηση	Φανταστικό-συμβολικό παιχνίδι
Παιχνίδι συλλογικό.	Παιχνίδι συλλογικό αλλά και ατομικό.
Το παιδί εδώ δέχεται τη συμμετοχή των άλλων και περιορίζει αυτόματα το ρόλο του.	Το παιδί εδώ δέχεται ή όχι τη συμμετοχή των άλλων, αν δε θέλει, μπορεί να μην περιοριστεί και να ενεργήσει σύμφωνα με τις πηγαίες επιθυμίες του, χωρίς συμβιβασμό.
Στη δραματοποίηση υπάρχει ένα προσχέδιο, μιά γενική γραμμή ιστορίας ή μύθου, που το παιδί το δέχεται και τ' ακολουθεί. Παράλληλα η δραματοποίηση έχει ένα σκελετό, που τείνει να ολοκληρωθεί.	Στο παιχνίδι μπορεί να υπάρχει ένα προσχέδιο, αλλά συνήθως δεν υπάρχει, ενώ υπάρχει μιά ρευστότητα στο θέμα και κάθε ένας με τη συμμετοχή του μπορεί ν' αλλάξει την πορεία.
Στη δραματοποίηση η δασκάλα ή ένας μεγαλύτερος συντονίζει και καθοδηγεί την πορεία.	Το φανταστικό παιχνίδι ξετυλίγεται από μόνο του, χωρίς προκαθορισμένο στόχο.
Χαρτιά και διάφορα αντικείμενα μεταφέρουν πολύ εύκολα τα παιδιά στο φανταστικό χώρο.	Το φανταστικό παιχνίδι δεν χρησιμοποιεί κοστούμια, χαρτιά κ.λ.π. αλλά τροφοδοτείται μονάχα από τη φαντασία.
Η δραματοποίηση δίνει ευκαιρίες στα παιδιά να αναλάβουν ρόλους, που δεν θα τολμούσαν να αναλάβουν από μόνοι τους.	Στο φανταστικό παιχνίδι ο δυνατός παίζει το δυνατό, και επιβάλλεται στους άλλους. Δημιουργείται, δηλαδή, μιά ιεράρχηση, που επαναλαμβάνεται συνήθως στο παιχνίδι, που τα παιδιά αντιδρούν

Στη δραματοποίηση χρειάζεται μια συνειδητή προσπάθεια εκ μέρους του παιδιού για να ενταχθεί και να προαγάγει τη ροή, πράγμα που προϋποθέτει το ξεπέρασμα αναστολών και ορίων.	αυθόρμητα. Δεν υπάρχει κάποιος κοινός στόχος ή σημεία προκαθορισμένα, πράγμα που δεν πιέζει τα παιδιά να καταβάλουν ιδιαίτερες προσπάθειες, για να ξεπεράσουν τον εαυτό τους.
Στη δραματοποίηση την κίνηση συνοδεύει λεκτική έκφραση. Λόγω του θέματος ή της κεντρικής γραμμής οφείλει η δια του λόγου έκφραση να είναι οργανωμένα και λογικά δομημένα.	Στο φανταστικό παιχνίδι δεν εμφανίζεται πάντα λεκτική έκφραση. Ή ακόμα μπορεί να εμφανιστεί χωρίς συνοχή ή συνέπεια.

Οι παραπάνω διαφορές, αναφέρονται μόνο για να ξεχωρίσουμε «θεωρητικά» τα τρία είδη μεταξύ τους.

Στην πράξη – στο σχολείο – δεν υπάρχει περιορισμός, μπορούμε να συναντήσουμε και τα τρία.